

ODBORNÝ SEMINÁR O MEDZIKNIŽNIČNEJ VÝPOŽIČNEJ SLUŽBE V KNIŽNICIACH S KIS VIRTUA

PhDr. Darina Janovská*

Odborný seminár *Medziknižničná výpožičná služba v KIS VIRTUA*, ktorý pripravila 22. mája 2012 Slovenská národná knižnica (SNK) v Martine v spolupráci s Knižnicou Juraja Fándlyho (KJF) v Trnave, nadväzoval na pracovnú poradu členov Pracovnej skupiny pre výpožičky a MVS v KIS VIRTUA, ktorá sa konala 23. marca 2012 v SNK. Cieľom seminára bolo oboznámiť pracovníkov knižníc s aplikáciou zásad MVS na výpožičnú politiku knižníc s KIS VIRTUA, informovať ich o zmenách po posledných dvoch upgrade KIS VIRTUA a v neposlednom rade im umožniť osobné zoznámenie, pretože pracovníci MVS sa poznajú väčšinou len podľa mena. Išlo o spoločné podujatie pre MVS a OPAC so štyrmi bodmi programu: MVS, súborné katalógy, konto knižnice v OPAC a rešeršovanie.

Odbornému programu predchádzalo vystúpenie riaditeľky KJF Mgr. Lívie Kolekovej s informáciou o trnavskej knižnici a vedúcej Oddelenia referenčných služieb a MVS Mgr. Emílie Dolníkovej, ktorá referovala o činnosti svojho útvaru a MVS v KJF.

MVS je založená na medziknižničnej spolupráci a jej kvalita závisí aj od toho, do akej miery knižnice rešpektujú legislatívne dokumenty týkajúce sa MVS. V súčasnosti sú pre národné MVS v SR jediným normatívnym dokumentom *Zásady medziknižničnej výpožičnej služby*, platné od 21. júla 2007, ktoré obsahujú základné informácie o postupoch v MVS a z ktorých by mala pri poskytovaní MVS vychádzať každá žiadajúca i požadovaná knižnica.

PhDr. Darina Janovská, ktorá viedla seminár, aplikovala uvedené zásady na **MVS v KIS VIRTUA**. Zamerala sa najmä na dokumenty, o ktoré možno žiadať prostredníctvom MVS, na štyri typy žiadaniek MVS, na uvádzanie bibliografických údajov na elektronickej žiadanke, na evidenciu žiadaniek MVS v žiadajúcej i požadovanej knižnici, na postup pri preprave dokumentov poštou, doklady, ktoré treba pri tom používať, a na sumy, na ktoré sa majú zásielky poistiť. Pre knižnice s KIS VIRTUA z toho vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

- pri prvej objednávke zadanej cez webový formulár alebo elektronickej poštou žiadajúcu knižnicu zaregistrovať a poskytnúť jej identifikačné údaje (čiarový kód a heslo),
- ak je v žiadajúcej knižnici kniha požičaná, je na ňu veľa rezervácií alebo nie je prístupná na absenčnú výpožičku (napr. je v študovni) a podľa zistenia v súbornom katalógu je voľná v inej knižnici, ktorá má

väčší počet exemplárov, možno žiadať o MVS pod podmienkou, že v požiadanej knižnici zostane voľný exemplár pre vlastného čitateľa,

- pri objednávke xeroxových alebo digitálnych kópií použiť správny formulár (nie formulár pre čitateľa alebo pre výpožičku MVS),
- pri použití elektronickej žiadanky alebo žiadanky zaslanej elektronickej poštou overovať údaje o dokumentoch na internete a uvádzať správne bibliografické údaje,
- pri vyhľadávaní na portáli Slovenská knižnica používať súborný katalóg a nie online katalóg SNK a katalógy ďalších knižníc na portáli,
- ak je dokument v požiadanej knižnici vypožičaný a žiadajúca knižnica ho chce rezervovať, vybrať si knižnicu, kde rezervácie nie sú alebo je ich menej,
- so zásielkou poslať dodací list s uvedením počtu a názvov dokumentov v balíku,
- balík dobre zabaliť, poslať ho doporučene a poistiť ho na správnu výšku poistnej sumy,
- po prvej upomienke sa v požiadanej knižnici informovať, v čom je problém.

Dr. Janovská odporučila aj ďalšie postupy, pričom konštatovala, že každá knižnica na portáli *Slovenská knižnica* si z nich môže vybrať tie, ktoré považuje vo svojej výpožičnej politike MVS za najvhodnejšie, a potom by ich mala zverejniť na svojej webovej stránke. Ak sa knižnica rozhodne požičať žiadajúcej knižnici dokumenty, ktoré bežne nepožičiava, pretože sú mimo jej výpožičnej politiky v MVS (napr. beletria, dokumenty zo študovne a pod.), môže si za ich výpožičku žiadať od žiadajúcej knižnice poplatok.

V ďalšom príspevku Dr. Janovská informovala o **registrácii žiadajúcej knižnice**, ktorá je typom čitateľa OR (organizácia), v databáze čitateľov požiadanej knižnice v module výpožičiek KIS VIRTUA, o výpožičných transakciách, aktivitách žiadajúcej knižnice, generovaní a distribúcii pripomienok a upomienok a o ďalších činnostiach, ktoré umožňuje KIS VIRTUA.

Ak sa požadovaný dokument nenájde v súbornom katalógu na portáli *Slovenská knižnica*, tak ho nemá žiadna z knižníc na portáli. V takom prípade sa využívajú online katalógy iných knižníc mimo portálu a žiadanka sa posieľa do lokalizovanej knižnice.

Súborné katalógy, ktoré sa využívajú v MVS, predstavila účastníkom Mgr. Ľubica Galuščáková. Ukázala vyhľadávanie v súborných katalógoch *Slovenská knižnica* a *Súborný katalóg periodík*, v katalógoch Štátnej ve-

* Slovenská národná knižnica, Martin
e-mail: darina.janovska@snk.sk

deckej knižnice v Prešove, Banskej Bystrici a Košiciach, v katalógoch Ústrednej knižnice SAV, Slovenskej pedagogickej knižnice a Univerzitnej knižnice v Bratislave, v inštitucionálnych, rezortných a regionálnych súborných katalógoch, ako aj v katalógoch ďalších vedeckých a akademických knižníc.

V osobitnom príspevku Dr. Janovská informovala o zmenách na web OPAC po uprade KIS VIRTUA. Hovorila o možnosti zmeniť heslo ako jeden z identifikačných údajov potrebných na vstup do konta žiadajúcej knižnice, o zmenách v *Zhrnutí* a v *Aktivitách* v konte žiadajúcej knižnice na portáli, o príprave oznamov pre čitateľov po zadaní objednávky výpožičky (zatiaľ správne fungujú len oznamy pri predĺžovaní výpožičnej lehoty) a tiež o neakceptovaní žiadanky na výpožičku, ak má čitateľ nevrátené knihy alebo neuhradené poplatky (MVS sa však netýka).

Posledný príspevok bol zameraný na **rešeršovanie**. Ing. Alžbeta Martinická v ňom rozobrala stratégiu rešeršovania, pričom demonštrovala vstup do katalógu OPAC, rýchle vyhľadávanie, prezeranie cez indexy, vyhľadávanie cez kľúčové slová, expertné vyhľadávanie, prácu s vyhľadanými záznamami a vytvorenie rešerše.

Prezentácie zo seminára sú vystavené na stránke Pracovnej skupiny pre výpožičky a MVS v KIS VIRTUA: <http://www.snk.sk/?prezentacie_pracovna-skupina-pre-vypozicky-a-mvs-v-systeme-VIRTUA>.

Vzhľadom na to, že odborný seminár sa uskutočnil v Huďobnom oddelení KJF, ktoré sídli v budove Západoslovenského múzea – v Dome hudby Mikuláša Schneidera-Trnavského, knižnica umožnila účastníkom návštevu expozícií, ako aj návštevu Múzea knižnej kultúry, ktoré sa nachádza v blízkosti knižnice.

ZVÝŠENÉ KNIŽNIČNÉ POPLATKY PRE „CEZPOLŇNÝCH“ MOTIVUJÚ MIESTNYCH ČITATEĽOV

V knižniciach okresu Santa Clara v americkej Kalifornii zaviedli v júli 2011 ročný poplatok vo výške 80 dolárov za knižničné preukazy pre tých používateľov, ktorí v ňom nemajú trvalé bydlisko, a teda neplatia miestne dane. Hlavné knižnice v Los Altos a Los Altos Hills, ako aj ich pobočky, ktoré patria pod správu tohto administratívneho regiónu, po 14 mesiacoch zaznamenali zvýšenú návštevnosť miestnych obyvateľov aj vyšší počet realizovaných výpožičiek. Pred zavedením poplatku pre nerezidentov to bolo 55 % celkového počtu výpožičiek, potom až 81 %. V porovnaní s rokom 2011 sa zvýšil počet výpožičiek, zlepšila sa dostupnosť atraktívnych dokumentov a rozšírili sa niektoré služby pre miestnu komunitu (zvýšenie počtu zastávok miestneho bibliobusu, obohatenie činnosti knižného klubu pre seniorov, nové knižničné podujatia a pod.). Prezenčné výpožičky sa poskytujú v miestnych knižniciach bezplatne, ale knižničné preukazy sa vyžadujú pri absenčných výpožičkách a pri využívaní internetu, za ktoré „cezpolní“ platia 4 doláre za dvojhodinový prístup. K zavedeniu poplatkov pre nerezidentov pristúpili knižnice po zrušení dotácií z vládneho rozpočtu, pričom brali do úvahy aj skutočnosť, že ročná miestna daň sa zvýšila o 80 dolárov práve pre vyššie náklady na prevádzku knižníc, uviedol internetový denník *Los Altos Town Crier*.

http://www.losaltosonline.com/index.php?option=com_content&task=view&id=43912&Itemid=46 7.9.2012 T.T.

MOŽNOSŤ ZÁCHRANY POŠKODENÝCH KNÍH – DIGITALIZÁCIA DOKUMENTOV V NEMECKEJ NÁRODNEJ KNIŽNICI

Fondy Nemeckej národnej knižnice nahľadáva zub času: knihy ohrozuje kyslý papier, ktorý sa stáva krehkým a rozpadáva sa. Pretože zachovanie fondu je pre knižnicu jedna z prvoradých úloh, pristúpili k digitalizácii. Najvhodnejšou metódou proti kyslosti papiera, ktorá sa v knižnici používa už 15 rokov, je hromadné odkysľovanie. Pri knihách, ktorých papier je už príliš krehký, prípadne celá kniha je masívne poškodená, sa však tieto mechanické prostriedky nedajú použiť. Takéto dokumenty sa už nesmú požičiavať, aby sa ich rozpad neurýchlil. Nemecká národná knižnica archivuje ich digitálne kópie, ktoré majú používatelia k dispozícii v študovniach. Tým plní aj svoje zákonné poslanie – zbierať, trvalo uchovávať a sprístupňovať všetky nemecké diela. Viac ako 400 000 strán je už zdigitalizovaných, ďalších vyše milióna strán sa bude digitalizovať v rámci projektu, vďaka ktorému sa prehľbia aj skúsenosti v oblasti digitalizácie. Tak sa terajší projekt môže stať východiskovým bodom pre ďalšie digitalizačné projekty, ktoré umožnia, aby sa pre citlivé originály zabezpečila primeraná ochrana. Pri príprave digitalizácie sa zohľadňujú normatívy autorského práva, použitie cez internet je možné len pri všeobecne prístupných publikáciách.

http://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html

Gabriela Hamranová